

Negativní brakace jalovic

Kdy, proč a s jakým dopadem na ekonomiku chovu...

Procento jalovic, které se nezapustí, neotělí a tím pádem ani výsledně nezařadí do stáda, je stěžejním ekonomickým aspektem mléčného chovu, stejně jako komplexní náhled na brakaci mladého dobytka. **Odchov mléčných jalovic výrazně ovlivňuje budoucí produktivitu a profitabilitu stáda.** Nicméně starosti s brakováním jalovic přetrvávají mezi farmáři napříč světem. Tyto problémy pramení z více faktorů, managementem chovu počínaje a vlivem prostředí konče. Pochopení jednotlivých faktorů a jejich sounáležitostí je nutné pro navrhování efektivních strategií na zvýšení procenta úspěšně odchovaných jalovic, a tedy celkové profitability odchovu a potažmo celého chovu.

Jednou z metod, jak brakaci měřit, je počítání měsíčních ztrát vzniklých od narození po první otelení, které vydělíme celkovým počtem jalovic v daném měsíci (zahrnuje otelené i vybrakované jalovice). Toto číslo poskytuje reprezentativní posouzení situace v chovu. **Ideálně by měl úspěšný odchov dosahovat okolo 90 % jalovic, které se otelením ve stáří okolo 24 měsíců věku zařadí do stáda dojnic.** Dále je relevantním parametrem sledování toho, aby při okamžiku prvního otelení dosáhlo zhruba 90 % jejich dospělého tělesného rámce. Ta nejlepší stáda budou cílit na více než 90 % jalovic, včetně započtení již mrtvě narozených telat. To vše platí ve stádech, kde neprobíhá program OPU/IVF (v ČR tedy bohužel zatím stále všechna stáda...).

Z teoretického hlediska tento výpočet obvykle zahrnuje všechna zvířata prodaná dál do chovů, ačkoli někdy jsou z hodnocení vyjmuta a posuzována zvlášť. Takto prodané jalovice jsou považovány za skutečně dochované. Když posuzujeme proměnné na obnovu stáda, musíme vzít v úvahu i zvířata určená k prodeji, abychom zhodnotili úroveň brakace jalovic. **Již při plánování chovné strategie bychom měli vzít v potaz i prodaná zvířata jakožto vybrakovaná, pokud je chceme pravidelně zpeněžit.** Procento vyřazených jalovic se v chovech může pohybovat od 5 % do 30 %. Průměrná brakace dosahuje cca 15 % a v mnoha chovech představuje velký prostor pro zlepšení. Úspěšný management odchovu jaloviček pak dává chovatelům větší prostor k používání sexovaného spermatu. Naopak špatný odchov začíná od slabých telat a končí nižší užitkovostí po otelení.

Počet mrtvě rozených telat, který do hodnocení nezahrnujeme, je třeba pečlivě vyhodnocovat. Každé mrtvě narozené tele představuje promarněnou šanci na obnovu stáda a genetický pokrok. Vysoké procento mrtvě rozených telat nejen zvyšuje potřebu dalších telat, ale indikuje zvýšené riziko komplikovaných porodů, které mohou mít v důsledku slabší a hůře životaschopná telata. Naopak chovy s nižším počtem mrtvě narozených telat mívají obvykle menší ztráty telat před odstavením, což je důkazem efektivnějšího managementu a zdravějších jedinců. Globálně se průměrně procento mrtvě rozených telat pohybuje mezi 6 - 8 %, ale cílem by mělo být pouze 1 % ztrát. Takový cíl indikuje větší důraz na welfare zvířat a zmírňuje argumenty odpůrců zemědělství. Ač se taková cílová meta jeví pro mnoho podniků jako výzva, nejlepší chovy již takových čísel dosahují, a tak by tato úroveň ztrát měla být metou pro celý mléčný průmysl.

Na opačné straně stojí již zmíněné ztráty telat před odstavením, problémy spojené s odstavením a přechodem na rostlinnou stravu a brakační strategie v chovu. Ztráty telat do odstavení se pohybují ve světě průměrně od 6 do 8 procent – avšak cílem by s ohledem na welfare telat měly být ztráty do 2 %. Chovy na dobré úrovni managementu odchovu telat takových čísel již pravidelně dosahují.

Mortalita telat po odstavu by neměla přesáhnout 2 % před zapuštěním a 1 procent v období mezi zapuštěním a otelením, což jsou dosažitelná čísla. Dlouhodobou snahou by mělo být dosáhnout ztrát menších než 0,5 %. Vysoká přežitelnost telat a zaměření se na zdraví je v rámci komunity chovatelů předmětem diskuse a zároveň informuje veřejnost o vysokých standardech chovu.

Negativní brakace může mít hned několik důvodů. Rozlišujeme nucenou brakaci z biologických důvodů nebo brakaci plánovanou z důvodů ekonomických. **Zvířata nuceně brakovaná z důvodu zdravotní nezpůsobilosti nebo nevhodnosti k mléčné produkci by neměla činit více jak 3-5 %, včetně jalovic, kterým se nepovedlo zabřeznout.** Opět, chovy s nižší mortalitou telat mají nižší i brakaci v důsledku nezabřeznutí nebo nevhodnosti k chovu. Ve stádech, ve kterých telata dosahují dostatečných přírůstků, vstupují jalovice do puberty dva až tři měsíce před začátkem připouštění, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného zabřeznutí. Problematická zvířata nejen že později pohlavně dospívají, ale často jsou také bez říje nebo mají prodloužený cyklus. To vede nejen ke zvýšeným nákladům, ale rovněž k predispozicím reprodukčních problémů později v laktaci.

Plánovaná ekonomická brakace zahrnuje využití genomických rozborů stáda a vybrakování těch nejhorších jalovic, které nechceme v budoucnu ve stádu využívat v důsledku slabšího genetického potenciálu. **Výpadky v reprodukci či snížená brakace s cílem zvětšit co nejrychleji velikost stáda vedou k prodlužování servis periody, udržování horší genetiky ve stádě a zachraňování zvířat, která by již měla být vybrakována. To následně prohlubuje rozdíly v užitkovosti na první laktaci.**

Řešení těchto výzev vyžaduje zacílení manažerských přístupů na následující ústřední body:

Výživa: Zajištění adekvátní výživy na míru jednotlivým věkovým kategoriím je zcela rozhodující pro jejich růst a vývoj. Nerovnováha v živinách může brzdit růst, což zvyšuje riziko nezapojení se do stáda. Změny v krmení ať už v množství mléka, přechod na rostlinnou stravu při odstavu, změny v obsahu proteinu, přechod na vysoký obsah píce v krmné dávce, to vše hraje velkou roli v otázce úspěchu nebo selhání odchovu.

Zdraví a nemoci: Proaktivní manažerské přístupy pro zdraví jako například vakcinační protokoly a preventivní ošetření jsou zásadní při snaze o zmírnění zdravotních komplikací, které rovněž mají negativní dopad na růst a mohou vést k následné brakaci.

Stájové prostředí: Poskytnutí co možná ideálních podmínek stájového prostředí, které podporují komfort jalovic a jejich welfare je rozhodující v prevenci problémů spojených se stresem a nedostatečným růstem.

Genetika a šlechtění: Důraz na genetickou selekci skrze klíčové vlastnosti zvyšuje genetický potenciál jalovic, což zvyšuje pravděpodobnost jejich pozdějšího zapojení se do stáda.

Manažerské postupy: Zavedení efektivních manažerských postupů jako je správný management mleziva, rutinní monitorování zdraví, strategické odčervování, je zásadní pro optimalizaci růstu jalovic a snížení rizika nutnosti brakace. Posílení manažerských postupů lze dosáhnout proškolením pracovníků, měřením výsledků a zavedením nejlepších postupů pro odchov jalovic.

Řešením těchto klíčových faktorů skrze holistický přístup k odchovu jalovic mohou farmáři zvýšit procento dochovaných jalovic a zvýšit pravděpodobnost, že se jalovice otelí a stane se plnohodnotnou součástí stáda. To přispívá k dlouhodobému úspěchu a udržitelnosti mléčného chovu.

Zdroj: MVDr. Scott Abbott, Global Dairy Solutions, WWS

Připravila: Ing. Veronika Beňasová, MTS